

Billedkunst B

Undervisningsvejledning

Undervisningsvejledningen indeholder uddybede og forklarende kommentarer til læreplanens enkelte punkter. Der gives også eksempler på forløbsbeskrivelser. Vejledningen er et af ministeriets bidrag til faglig og pædagogisk fornyelse. Det er derfor hensigten, at den ændres forholdsvis hyppigt i takt med den faglige og pædagogiske udvikling.

Citater fra læreplanen er anført i kursiv.

1. Fagets rolle

Faget billedkunst beskæftiger sig med kunstens billedmedier, dvs. maleri, skulptur, arkitektur, installationskunst mv. Faget giver indsigt i arbejdet med billedkunsten, og faget integrerer det praktiske og teoretiske. De visuelle udtryk undersøges som værende afhængige af tid, grønlandsk henholdsvis international kultur og individ, både i forhold til udformning, analyse og fortolkning. Der arbejdes med forskellige billedformer, og faget giver eleverne betingelser for at opleve og forstå den skabende proces og de visuelle udtryk.

Med *kunstens billedmedier* menes der eksempelvis tegning, grafik, maleri, foto mv.

Billedkunsthaget hører grundlæggende til inden for humaniora. Genstandsfeltet er kunstens medier. Billedkunsten er historisk, tidsmæssigt, bevidsthedsmæssigt, kulturelt/socialt og mediemæssigt forankret. Den er både et alment og et individuelt udtryk. Eleverne skal forholde sig analyserende og fortolkende til billedkunstens medier og deres egen fremførelse. De skal udtrykke sig i og om billedkunst. Billedkunst indgår som fag på lige fod med den øvrige fagrække, og dog har det i sin dagligdag nogle egenskaber, som adskiller det fra andre fag. Faget indgår mere aktivt i skolens synlige liv mere end mange andre fag, og elevernes praktiske arbejder i timerne afstedkommer med jævne mellemrum fremførelser for resten af skolen i forskellige sammenhænge – forårskoncert, morgensamlinger, musicals m.m.

Mange af de elever, der vælger billedkunst på B-niveau vil gerne have tid og mulighed for at fordybe sig i deres kunstneriske arbejde, og som lærer bør man fastholde og udbygge glæden ved deres interesse for kunstens medier.

Undervisningen inddrager fænomener fra hele det visuelle felt. Med dette menes der alle andre former for udtryk, der ikke hører ind under begreberne billedkunst. Eksempelvis arkitektur, videokunst, tegneserier, hjemmesidedesign, reklamer, foto mv. Disse fænomener kan inddrages for at udvide elevernes forståelse for visuelle virkemidler.

2. Fagets formål

Viden og færdigheder

Eleverne have en sådan viden og sådanne færdigheder i billedkunst, at de er fortrolige med de materialer, der indgår i den kunstneriske skabelsesproces. Eleverne skal kunne analysere og fortolke et visuelt materiale. Eleverne skal kunne anvende fagets terminologi og grundbegreber samt have et nuanceret kendskab til udvalgte stilperioder

Igennem billedkunst tilegner eleven sig færdigheder for analyse, fortolkning, diskussion og kreative skabelsesprocesser via anvisninger og oplæring som kan anvendes i andre gymnasiale fag. I

skabelsesprocessen er det hensigten, at eleverne skal introduceres til de forskellige media, så de får mulighed for at dyrke deres egen interesse for den kunstneriske skabelse, samtidig med at de også undervises i de basale kunstneriske frembringelser.

Det analytiske og fortolkende element er mere fremherskende på B-niveau, ligesom fagets terminologi og grundbegreber ikke længere holdes på et basalt plan, som det er tilfældet på C-niveau. Det bør understreges, at eleverne ikke forventes at få en omfattende kunsthistorisk viden, men at de i stedet opnår en fortrolighed med tidstypiske træk, historiske forhold osv. i de udvalgte stilperioder.

Lærings- og arbejdskompetencer

Eleverne skal i arbejdet med faget kunne vælge mellem forskellige metoder og strategier til at løse visualiseringsopgaver i samspil med det analytiske arbejde af egne og andres billeder. Eleverne skal kunne arbejde selvstændigt med de faglige opgaver.

I billedkunst skal eleverne anvende fagets redskaber og terminologi på såvel deres egne som på andres praktiske arbejder.

Personlige og sociale kompetencer

Eleverne skal kunne kommunikere om visuelle udtryk, kunne kommunikere ved hjælp af visuelle udtryk, kunne reflektere over deres egne udtryksformer og kunne forklare forskellen mellem personlig kunstoplevelse og analytisk tilgang.

Det visuelle felt kan betragtes som et sprog, som eleverne skal lære at beherske. De skal både kunne viderebringe et budskab, tanke, stemning osv. i deres øvelser, samt lære at formulere sig om de udtryk, de benytter sig af.

Med ”refleksion over deres personlige udtryk”, menes der, at eleverne skal lære at forholde sig bevidst og kritisk til deres egenproduktion.

Eleverne skal kunne forklare forskellen mellem personlig kunstoplevelse og analytisk tilgang.

I højere grad, end det er tilfældet med elever på C-niveau, skal B-niveau eleverne kunne sætte ord på, hvori forskellen mellem en personlig kunstoplevelse og en analytisk tilgang består. De skal således trænes i at foretage velargumenterede analyser.

Billedkunstoffaget skal også bidrage til gruppearbejde og samarbejdskompetencer, som eleven kan anvende i andre sammenhænge – den gensidige respekt, den slidsomme gentagelse, præcision, kompromis, kunstnerisk valg, lytte til hinanden, hjælpe hinanden, samarbejde m.m.

Kulturelle og samfundsmæssige kompetencer

Eleverne skal ud fra et almindende perspektiv kunne redegøre for kunstens rolle i samfundet.

Undervisningen skal således kvalificere elevernes daglige kunstneriske interesse og -forbrug og udvide deres kunstneriske horisont. Hertil hører, at man som lærer også bør tænke på at præsentere eleverne for et bredt udvalg af kunstneriske værker.

Erkendelse og forståelse af billedkunstens betydning, udtryk og indhold kan etableres på mange planer og med forskelligt udgangspunkt. Billedkunstoffaget er ikke kun et æstetisk fag, men også et erkendelses- og dannelsesfag. I billedkunst forstås billeder som et sprog, hvorigennem vi udveksler viden, meninger og informationer om den kultur vi lever i og de tanker, vi gør os.

3. Læringsmål og indhold

3.1 Læringsmål

Læringsmålene er de overordnede retningslinjer for og krav til undervisningen. De er samtidig bedømmelseskriterierne til eksamen, hvorfor målene er styrende i forhold til undervisningens indhold.

Som tidligere nævnt er det karakteristisk for undervisningen på B-niveau, at den foregår på et højere plan, end det er tilfældet på C-niveau. Det betyder, at eleverne ikke blot skal opnå et dybere kendskab til billedkunstens grundbegreber, og at de tillige lærer at bruge dem i en relevant sammenhæng. Mængden af grundbegreber udvides naturligvis på B-niveau.

Eleverne skal kunne:

- a) demonstrere sikker og nuanceret brug af og viden om billedkunstens grundbegreber og deres betydning, herunder materialer, farver, komposition,*

Eleverne skal trænes i at anvende billedkunstens grundbegreber. Det er altså ikke et mål i sig selv, at have et stort kunstnerisk ordforråd, men i højere grad at kunne anvende begreberne i praksis.

- b) redegøre for relevante kunsthistoriske perioder,*
- c) beherske forskellige arbejdsteknikker inden for tegning og maleri og andre kunstneriske udtryksformer,*
- d) analysere et varieret billedmateriale og*

Eleverne skal beherske forskellige arbejdsteknikker, eksempelvis tegning og maleri, samt lære at analysere et varieret billedmateriale fra forskellige kunsthistoriske perioder. På det praktiske plan indebærer læringsmålene, at eleverne i forhold til C-niveauet trænes yderligere i de forskellige arbejdsteknikker og at de derved i højere grad opnår at beherske disse.

- e) forholde sig til billedkunstens temaer og reflektere over disse.*

Med denne formulering menes der, at eleverne skal få en forståelse for, at der ligger tematiske overvejelser bag ved en kunstners værk, og at disse overvejelser har indflydelse på, hvordan værket opleves og forstås.

Hovedsigtet på dette niveau er, at eleverne lærer at forholde sig analytisk og fortolkende til billedkunstens byggesten via praktiske og teoretiske skabelsesprocesser. De bør opnå et dybere

kendskab til forskellige genrer og stilarter samt forstå, hvilken tradition, kultur og tid de er en del af, og eleverne må kunne videreformidle dette kendskab og denne forståelse. Overordnet kan man sige at billedkunstfaget repræsenterer en tilgang til en kombineret forståelse for og anvendelse af de grundlæggende begreber for billedkunstmedier.

3.2 Kernestof

Læringsmålene beskriver, hvad eleverne skal kunne efter at have gennemført undervisningen. Kernestoffet beskriver det stof, som er betydningsfuldt for at nå læringsmålene. Praksis og teori er nært sammenhængende, men naturligvis metodisk forskellige. Vægten af praksis og teori kan variere i de enkelte forløb.

Kernestoffet er:

- a) *praktisk og teoretisk arbejde med billeder på flade, med skulptur, med arkitektur og med installationskunst eller et andet veldefineret kunstfagligt emne,*

Praktisk og teoretisk arbejde med billeder på flade:

Udover tegning, grafik, maleri og foto kan billeder på flade også udformes ved brug af andre teknikker som f.eks. assemblage og mixed media. Undervisningen skal både indeholde elementer, hvor eleverne arbejder med fremstilling af billeder på flade og ser på billeder, der er fremstillet af andre.

Praktisk og teoretisk arbejde med skulptur:

Som eksempler på skulptur kan nævnes sneskulptur, fedtsten, papmache, skrot mm. Ligesom det er tilfældet med billeder på flade skal undervisningen både indeholde elementer, hvor eleverne arbejder med skulptur og ser på skulpturer, der er fremstillet af andre.

Praktisk og teoretisk arbejde med arkitektur:

Arkitektur adskiller sig i et vist omfang fra de øvrige discipliner, da det praktiske arbejde som oftest kun vil foregå på modelplan. Eleverne kan både arbejde med mere klassiske arkitekturmodeller i pap, skumpap, metal og lignende, men man kan også tilrettelægge et virtuelt forløb, hvortil Google SketUp eksempelvis er anvendeligt. Fordelen ved dette program er, at det er let og enkelt at arbejde med, og eleverne kan derfor få skabt deres arkitekturmodeller relativt hurtigt.

Praktisk og teoretisk arbejde med installationskunst, eller et andet veldefineret kunstfagligt emne

Med denne formulering er det i høj grad op til læreren og dennes elever, hvilket emne, der skal arbejdes med. Mulighederne er mange, men eksempelvis land art, lydkunst, performance mm. I et "veldefineret kunstfagligt emne" ville man også kunne arbejde med museologi, formidling og kuratering, hvor eleverne – evt. i forbindelse med et museumsbesøg – kan undersøge, hvilke principper, eller ideologier samlingen er skabt ud fra. Som praktisk øvelse kan eleverne eksempelvis forsøge at strukturere en mængde genstande efter forskellige principper – farve, form, funktion osv.

Undervisningen kan både indeholde elementer, hvor eleverne arbejder med et andet kunstfagligt emne og hvor de blot ser på kunstneriske værker, der er frembragt af andre. Når dette emne adskiller sig fra de øvrige discipliner, skyldes det, at det ikke altid er muligt at lade eleverne arbejde praktisk indenfor dette område

b) *væsentlige aspekter af kunstens udvikling i Grønland, herunder kunst fra de seneste 10-15 år,*

c) *udvalgte værker fra andre arktiske kulturer*

På C-niveau skal eleverne opnå kendskab til udvalgte aspekter af kunstens udvikling i Grønland, og dette kendskab skal på B-niveau udvides og sættes ind i en større kontekst, hvorfor der skal perspektiveres til udvalgte værker fra andre arktiske kulturer. Målet er at give eleverne en forståelse for, hvordan de arktiske kulturers visuelle udtryksformer tager sig ud, samt at illustrere ligheder og forskelle mellem de forskellige kulturer. Der bør lægges en bredere og dybere vinkel på stoffet, end det var tilfældet på C-niveau.

d) *udvalgte internationale værker fra før og efter 1750, samt kunst fra de seneste 10-15 år*

Som indbyggere i en verden, der bliver stadig mere globaliseret, skal eleverne naturligvis også lære at forholde sig til værker, der er produceret i en anden historiske og tidsmæssig kontekst, hvorfor der inddrages værker ud fra ovennævnte spredningskrav.

e) *to af følgende tre analytiske synsvinkler: den formanalytiske, den betydningsanalytiske og den socialanalytiske*

Grundideen er, at eleverne opnår en forståelse for, at en analyse skal munde ud i overvejelser af mere konkluderende og perspektiverende art. Hovedspørgsmålene ved *formalanalyse* er de ”kølige facts” der kan udpeges konkret. Det kan fx handle om at stille spørgsmål til komposition, materiale, linjer, farveholdning, samt størrelsesforhold, *Betydningsanalyse* handler fx om, hvilket betydningsindhold værket repræsenterer gennem dets brug af symboler og ikonografi. Begrebet *Socialanalyse* koncentrerer sig om værkets og kunstnerens forbindelse med den samfundsmæssige baggrund.

En kortfattet introduktion til de tre analytiske synsvinkler findes på www.emu.dk

f) *praktisk og teoretisk arbejde med mindst to forskellige gengivelsesstrategier, samt nogle overvejelser bag disse metoder.*

At gengive betyder at afbilde noget. Dette kan gøres på forskellige måder, eksempelvis mimetisk som i realismen eller mere abstrakt som i kubismen. Når der ikke er angivet et bestemt antal gengivelsesstrategier, skyldes det et ønske om at give eleverne en vis medbestemmelse for undervisningens tilrettelæggelse. Der åbnes således mulighed for, at man som lærer kan lade eleverne vælge at arbejde med forskellige gengivelsesstrategier, ligesom nogle strategier kan behandles mere overfladisk end andre. Det væsentlige er, at eleverne lærer, at der ligger bevidste overvejelser bag den valgte strategi, samt evner at forholde sig til hvorfor de vælger en given strategi i deres eget praktiske arbejde. Mere om gengivelsesstrategier kan ses på www.emu.dk

3.3 Supplerende stof

Det supplerende stof uddyber og perspektiverer kernestoffet eller inddrager nye faglige områder på en sådan måde, at fagets historiske, nutidige og samfundsmæssige aspekter bliver fremhævet. I det supplerende stof kan man inddrage supplerende værker, anvendelsesrettede opgaver, udstillingsbesøg, arkitekturhistoriske byvandring, kunstmaleri, kunstnerbesøg mv. Som i kernestoffet skal også det supplerende stof i videst mulige omfang perspektiveres til både grønlandske og internationale forhold.

For at eleverne kan få en dybere og mere nuanceret viden og dermed opfylde de faglige mål, må undervisningen inddrage supplerende stof. Dette supplerende stof kan vælges, så det øger elevernes indsigt i at billedkunst er en levende realitet i samfundets kulturliv.

4. Tilrettelæggelse

4.1 Didaktiske principper

a) Undervisningen skal tage udgangspunkt i elevernes faglige niveau og viden.

Læreren skal ved opstarten af et nyt forløb ved undervisningens begyndelse tage udgangspunkt i elevernes faglige forudsætninger og niveau. Dette betyder i praksis, at læreren ikke skal tilrettelægge undervisningen på et for højt fagligt niveau i forhold til eleverne eller ud fra antagelser om et fagligt niveau hos eleverne, som læreren evt. kender fra andre gymnasier, fx fra gymnasier i Danmark. Læreren skal altså først danne sig et indtryk af klassens elever og deres faglige styrker og svagheder og derefter tilrettelægge det faglige niveau i undervisningen. Det skal her påpeges, at dette gør sig gældende ved undervisningens begyndelse, ved undervisningens afslutning før eksamen skal eleverne selvfølgelig opfylde de eksplicite krav i fagets læringsmål.

Ligeledes skal læreren være bevidst om at den enkelte klasse meget sjældent har en fællesnævner for fagligt niveau, især ikke ved undervisningens begyndelse ved skoleårets start. Problemet med fagligt og niveaumæssigt set uhomogene klasser, kan løses ved at inddrage undervisningsdifferentiering i undervisningen (evt. dybdedifferentiering i gruppearbejdet, hvor de stærke elever får mere komplekse materialer eller mere stof, end de svage og breddedifferentiering i klasseundervisningen, hvor de svage elever fra læreren får gentaget de faglige pointer en ekstra gang).

b) Undervisningen tilrettelægges, så den i videst muligt omfang har karakter af en læringsdialog mellem lærer og elever.

Undervisning må aldrig blive envejskommunikation. Begrebet ”læringsdialog” indgår i en undervisningsform, hvor læreren indgår i en ligeværdig dialog og debat med eleverne og tager elevernes svar og holdninger alvorligt, samtidig med at denne udfordrer deres vante forestillinger for at skabe refleksion og indsigt hos eleverne. En læringsdialog kan også tage form af ”modellering”, hvor læreren, som ”kognitiv rollemodel” forsøger at anskueliggøre en faglig tankemåde eller begrebsdannelse. Dette kan fx gøres ved at læreren stiller faglige spørgsmål i en systematisk og taksonomisk rækkefølge for at demonstrere en faglig argumentationsopbygning for eleverne, så eleverne selv opnår evnen til analytisk og refleksiv tænkning. En læringsdialog kan også være en faglig samtale, hvor læreren ved hjælp af åbne men bevidst valgte spørgsmål forsøger at lade eleverne sætte tanker og ord på deres egne erfaringer og ubevidste viden, ligesom faglige diskussioner imellem eleverne indbyrdes selvfølgelig også er læringsdialoger. Læringsdialogen kan også indgå i en anden form for ”modellering”, adfærdsmodellerig, hvor læreren i praksis og igennem

sin egen fremfærd i klassen demonstrer hvorledes han eller hun ønsker eleverne skal agere, således at de kan blive tolerante, fordomsfri men kritisk tænkende menneske, der kan deltage i samfundets demokratiske processer og dets øvrige interkulturelle sammenhænge.

Grundlæggende set kan ”læringsdialogen” kun trives i et trygt og inspirerende studiemiljø, præget af respekt og tolerance for klassens gymnasiale subkultur og den enkeltes kulturelle og sociale baggrund.

c) Undervisningen tilrettelægges, så der veksles mellem forskellige undervisningsformer

Variation i arbejdsformerne er et ufravigeligt krav til god undervisning. At ”alle elever ikke lærer ens” er en veldokumenteret antagelse i den pædagogiske forskning. Dette betyder også at kun en vekslende organisering af arbejdsformerne i undervisningen gør det muligt at tilgodese elevernes forskellige læringsstile. Valget af arbejdsformer skal derfor bygge på principper om variation og progression i alle henseender, således at man opnår en vekslende organisering, herunder klasseundervisning, individuelt arbejde, par- og gruppearbejde.

Undervisningen skal endvidere tilrettelægges, så eleverne gradvist trænes i mere selvstændige arbejdsformer: Fra lærerstyring og klasseundervisning til en højere grad af elevstyring både med hensyn til tilegnelse og formidling af stoffet. Eksempel på en elevstyret organisering kan fx være projektlignende arbejdsformer, hvor eleverne i en kortere eller længerevarende periode individuelt eller i grupper er ansvarlige for afgrænsning af en problemstilling, supplerende informationssøgning og formidling af stoffet til klassen. Sidstnævnte er et eksempel på den ønskede progression i undervisningen, hvor det studieforberedende aspekt styrkes.

d) Undervisningen tilrettelægges, så elevernes interesser og behov tilgodeses, så eleverne får mulighed for at opleve faget som spændende, relevant og vedkommende.

Formuleringen tager udgangspunkt i det didaktiske spændingsfelt mellem fagets eksplicite læringsmål og kernefaglighed på den ene side og elevernes ønsker og interesser på den anden side. Opfyldelsen af fagets faglige mål er selvfølgelig et ufravigeligt krav til undervisningen, men dette må ikke betyde, at eleverne udelukkes for elevindflydelse på emnevalg, materialevalg og arbejdsformer, så der opstår en naturlig vekselvirkning mellem faglighed og elevernes ønsker og interesser. På denne måde styrkes grundlaget for elevernes faglige udvikling samtidigt med, at man bruger elevernes kendte erfaringsverden som udgangspunkt for genereringen af ny viden og erfaring, således at faget opleves som spændende, relevant og vedkommende for eleverne.

e) Undervisningens tilrettelægges, så der både er faglige progression i de enkelte forløb og temaer såvel som progression i udvikling af fagsprog og terminologi, så eleven gradvis opøves i mere selvstændige arbejdsformer og kompleks tænkning.

Læring kan opfattes som en progressiv og akkumulativ læringsproces, hvor det enkelte faglige begreb i undervisningen bygges ovenpå det foregående og danner en form for syntese med dette, hvorved der opstår en akkumuleret begrebsdannelse hos eleven. Dette betyder derfor, at undervisningen skal tilrettelægges med både en gradvis taksonomisk progression i de enkelte forløb og temaer såvel som med en systematisk og logisk progression i udvikling af terminologi og fagsprog, ikke mindst af hensyn til svage elever, eller elever, der har undervisnings sproget, som et andetsprog. Dette betyder altså, at man bør undgå den værste ad hoc-undervisning, hvor fagbegreber og termer flyver rundt i klassen i flæng. Det er ofte den langsomme men tydelige,

systematiske og faglogiske rækkefølge i præsentationen af terminologi og fagsprog, der gør det muligt for de svage eller sprogligt svagtstillede elever, at forstå selv avancerede og kompleks fagbegreber.

f) Undervisningens tilrettelægges, så der i videst mulige omfang perspektiveres til det omgivende samfund.

Formuleringen har baggrund i tankerne om kulturbaseret undervisning, der i al sin enkelthed betyder, at undervisningen tager sit udgangspunkt i den sociale og samfundsmæssige kontekst, hvori læringen foregår og eleven befinder sig. Dette betyder i praksis, at læreren i sin undervisning i så høj grad som muligt inddrager elevernes forudsætninger og sociale og kulturelle baggrund, og perspektiverer sin undervisning til denne (kontekstualisering), så undervisningen opleves som relevant for eleverne. På denne måde styrkes grundlaget for elevernes faglige udvikling samtidigt med, at man bruger elevernes kendte erfaringsverden som udgangspunkt for genereringen af ny viden og erfaring.

Undervisningen skal tilrettelægges i et forløb, som udvikler sig fra lærerstyring til selvstændigt arbejde. I undervisningen skal eleverne opfordres til at stille selvstændige spørgsmål til forskellige måder at anskue kunst på. Eleverne skal øves i brugen af fagets terminologi og i at udtrykke sig mundtligt om fagets emner. Undervisningens praktiske elementer sammentænkes og samordnes med relevant teori, så teori og praksis på hver deres måde udforsker de samme tematiske problemstillinger. Det praktiske arbejde er primært et middel til at opfylde læringsmålene

Det kan være en fordel at tilrettelægge små øvelser og korte opgaver med en tydelig struktur så de passer præcist til de læringsmål, der sigtes på. Det tilrådes, at der arbejdes mod få mål på en gang, specielt i starten af året. Læreren anbefales at afgrænse lærestoffet og tilpasse det timetallets størrelse og elevernes sproglige spændvidde. Det bør tilstræbes, at progressionen går fra det enkelte til det mere sammensatte, således at de essentielle færdigheder stabiliseres. Det kan desuden være en fordel at anvende de samme komponenter i forskellige forløb, fordi det betyder, at eleverne bliver mere fortrolige med dem. For eksempel kan et grundbegreb som ”valør” berøres i arbejdet med forskellige teknikker.

En udvikling fra det enkle til det mere komplekse i arbejdet med farvelære

Hvad er primærfarver?

Hvordan blander man sekundær-, og tertiærfarver?

Hvordan blander man brækkede farver?

Hvad er komplementærfarver og hvordan virker de i forhold til hinanden?

Hvordan virker kold/varmekontrasten?

Disse spørgsmål kan eleverne finde svar på ved at løse de praktiske opgaver, hvoraf den første kan udgøres af farvecirkelen. Herefter kan eleverne arbejde mere indgående med farvelærens komponenter i praksis ved at udforske eksempelvis de forskellige kontraster og nuancer. På det teoretiske plan kan eleverne undersøge de samme kontraster i udvalgte værker.

I den optimale undervisningssituation vil eleverne opleve, at teori og praksis hænger sammen. Et teoretisk spørgsmål kan besvares af en praktisk øvelse, en praktisk erfaring kan afstedkomme et teoretisk spørgsmål. Et analytisk fagligt mål i forbindelse med praktiske opgaver vil kun i sjældne tilfælde være udformet alene med henblik på en kunsthistorisk periode. I langt de fleste tilfælde tager det praktiske arbejde sigte mod at opnå en dybere forståelse for billedkunstens ekspressive rækkevidde. Dertil skal lægges et fokus på formelle overvejelser og indsigt i værkets og kunstnerens liv. Opgaverne kan handle om analytiske elementer som farve, komposition eller lys/skygge. De kan også tage udgangspunkt i indholdsmæssige emner som for eksempel "barndom" eller "sagn og myter". Det er også muligt at inddrage mere abstrakte emner som "kreativitet", "improvisation" osv. Eleverne skal altid opfordres til at holde fokus på opgavens mål

Med hensyn til praktisk arbejde er grundtanken i læreplanen, at billedkunst ikke anvender en alment accepteret facitliste for at afgøre, om noget er vellykket eller mislykket, men at en vurdering af opgaven er afhængig af de betingelser der opstilles for det praktiske arbejde. Det betyder, at opgaven primært vurderes ud fra, hvorvidt de teoretiske læringsmål er opnået.

Ligesom en matematikrapport skal være ordentlig og et fysikeksperiment udført efter regler for at udvikle elevernes forståelse for disse discipliner, er det vigtigt, at eleverne tager deres opgaver meget alvorligt. I en opgavebeskrivelse må læreren gøre klart, hvad der også i denne forstand forventes af eleverne, hvorfor det kræves, og evt. hvordan eleverne kan nå et resultat, der fremmer målene.

4.2 Arbejdsformer

Fagets arbejdsformer veksler mellem klasseundervisning, korte kursusforløb og projektperioder, hvor eleverne arbejder individuelt eller i grupper. Klasseundervisning og kursusforløb giver eleverne teoretiske og praktiske redskaber, som de kan bruge i arbejdet med konkrete projekter. Der arbejdes med enkel billedkommunikation og med at visualisere de teoretiske elementer. Der skal fokuseres på undervisningsformer, der tager højde for elevernes udvikling af fagsprog, refleksion og evne til visuel tænkning.

Klasseundervisning er velegnet til introduktioner, diskussioner og instruktioner med efterfølgende gruppearbejde eller individuelt arbejde. Opsamling, elevfremlæggelser og overgange mellem forløb og emner er ligeledes oplagte i et klassebaseret forum. Projekter er derimod mere velegnede til at eleverne arbejder selvstændigt både teoretisk og praktisk med et afgrænset emne. Projektperioden kan afsluttes med en fremlæggelse for klassen, derved trænes eleverne i at opbygge en struktureret fremlæggelse.

Klasseundervisning og projektforsløb kan med fordel kombineres og varieres. Det overordnede formål er at sikre, at eleverne lærer selvstændigt at behandle en faglig problemstilling enten i grupper eller individuelt. I projektarbejde viderebearbejder eleverne den faglige viden, det analytiske arbejde og det praktiske metodekendskab til løsning af elementære visualiseringsopgaver og til at kommunikere om og ved hjælp af visuelle udtryk, som de har stiftet bekendtskab med via

klasseundervisning og tilknyttede kursusforløb. Det afgørende er, at undervisningen udgør et sammenhængende hele, hvor klasseundervisning, korte lærerstyrede kursusforløb og mere selvstændige projektperioder med gruppearbejde og individuelt arbejde indgår i en overordnet forløbsplanlægning med en naturlig faglig progression fra behandling af forholdsvis simple analytiske problemstillinger til viderebearbejdning af mere komplekse faglige sammenhænge. Ved projektarbejde i billedkunst er det vigtigt, at eleverne er bekendt med de faglige kriterier, der ligger til grund for bedømmelsen allerede inden projektarbejdet påbegyndes, og som eleven undervejs i processen kritisk forholder sig til og evaluerer i sin mappe.

IT integreres naturligt i undervisningen som kommunikationsmiddel, som udtryksmiddel, som billedproduktivt medie, som informationssøgning og som kunstnerisk billedmedie.

I en verden, hvor elektroniske medier fylder stadig mere, er det naturligt at inkorporere disse i undervisningen. Det kan både være som egentligt billedproduktive medier i form af tegneprogrammer, billedbehandlingsprogrammer og lignende, men også til informationssøgning, er IT et nyttigt værktøj. Læreren kan med fordel oprette en virtuel mappe til eleverne – enten en fælles holdmappe, eller en individuel en af slagsen.

Undervisningen skal tilrettelægges, så den tilgodeser elever, der har undervisningssproget som førstesprog og som andetsprog.

Formuleringen skal forstås i forbindelse med tanker om at alle lærere i det grønlandske gymnasium er sproglærere. Undervisningen i alle fag skal tilrettelægges således, at den både styrker elevernes faglige og sproglige niveau.

Der lægges her vægt på en funktionel sprogudvikling hos den enkelte elev i forbindelse med arbejdet med det faglige stof. Målet for den andetsprogpædagogiske praksis er at udvikle elevernes kommunikative kompetencer på såvel modersmål som andetsprog. En central opgave for læreren er derfor at sikre, at eleverne i timerne får mulighed for at bruge og anvende både deres modersmål og deres andetsprog. Arbejdet med sproglige delfærdigheder – eksempelvis at lytte – læse – tale – skrive – indgår derfor som en naturlig del af fagets udfordringer også i forhold til billedkunst. Andetsprogpædagogikken er derfor en naturlig forlængelse af at sætte elevens læring i centrum.

Formuleringen har ligeledes en tydelig sammenhæng med anvendelsen af de før-faglige begreber i undervisningen. Før-faglige begreber er de ord eller termer, som læreren eller det faglige materiale, bruger til at forklare de centrale grundbegreber og termer i faget med. Disse før-faglige begreber omfatter almene før-faglige begreber, der også benyttes i andre fag: (*resume, argumentere, redegøre, analysere, hybrid*) eller før-faglige begreber inden for religion: (*komposition, primærfarver, linearperspektiv m.m.*). Det skal her påpeges, at der i denne forbindelse selvfølgelig ikke menes de obligatorisk faglige grundbegreber, som billede, skulptur, arkitektur m.m. som eleverne gennem deltagelse i undervisningen selvfølgelig må forventes at forstå betydningen og anvendelsen af. Ofte forudsætter undervisere, at disse udtryk og deres definition er velkendte for eleverne, idet det er hyppigt forekommende ord, der har en form for ”almen karakter”. Dette er imidlertid langt fra tilfældet – heller ikke for elever, der undervises på deres modersmål – og manglende fortrolighed med disse begrebers indhold vil ofte være bremsende for de studerendes forståelse og læring. Det gælder i højere grad for elever fra familier uden studietraditioner og i endnu højere grad for elever, der undervises på et sprog, der ikke er deres modersmål. Læreren skal derfor i sin undervisning være bevidst om, hvorvidt eleverne forstår betydningen af disse før-faglige

begreber, før de benyttes i klassen, så underviserne ikke koncentrerer sig om at forklare avancerede men nødvendige faglige grundbegreber ved hjælp af – for eleverne ukendte - ”simple” før-faglige begreber, med fare for at efterlade eleverne med en ”halv forståelse” eller med mangler i deres faglige begrebsdannelse. Det skal her understreges, at avancerede og nødvendig faglige grundbegreber, sagtens kan forklares ved brug af mere enkle ord og formuleringer, uden at det derved går ud over den dybere forståelse af grundbegreberne.

Formuleringen skal endelig ses i forhold til hvad, der tidligere er blevet sagt om udviklingen af elevernes faglige begrebsdannelse og evne til kompleks tænkning.

Fælles for alle arbejdsformer er, at processen og opgaveløsninger, det vil sige research, valg, fravalg og resultater, skal samles i en portfolio. Billedmateriale og litteratur samles ligeledes i portfolioen, som dels skal omfatte materiale fremstillet af eksaminanden selv, og dels fotografier og reproduktioner fremstillet af andre. Eleven redigerer sin portfolio, så teoretiske og praktiske problemformuleringer, researchmateriale og løste opgaver tydeligt formidles bl.a. til brug for den løbende evaluering og prøven i faget.

Eleverne samler alt, hvad der er lavet i forbindelse med billedkunstundervisningen i en mappe. Og alt betyder: læste tekster, opgaveformuleringer, notitser, og alle resultater af visualiseringsopgaver, analyseopgaver osv. Mappen kan være fysisk og/eller virtuel. Formålet med mappen er, at eleverne kan overskue, hvad de har lavet i årets løb. Læs mere om mappe (portfolio) på www.emu.dk

Elevernes arbejder skal i så vid udstrækning som muligt løbende præsenteres uden for faglokalet.

Der tænkes her på egentlige udstillinger – eksempelvis i forbindelse med forårskoncert, forældrearrangementer og lignende, såvel som mindre løbende præsentationer af elevernes arbejde på skolens fællesarealer.

Eksempel på et **længerevarende** klasseundervisningsforløb
Klassisk tegning

Alle elever medbringer en genstand til en opstilling, som komponeres i fællesskab. Opstillingen tegnes som hurtige skitser, konturtegning, modellering med lys og skygge, skravering mv. Der evalueres løbende og eleverne kan eksempelvis hænge deres tegninger op på skolens fællesarealer.

Omfang 8-12 lektioner

Eksempel på et **kortvarigt** klasseundervisningsforløb
Udstillingsbesøg

Et sådant besøg kan introduceres på forskellig måde, eksempelvis ved gennemgang af udstillingskataloger, pjecer, avisartikler, pressemeddelelser, anmeldelser, hjemmesider. På selve udstillingen kan man se på de forskellige teknikker, komposition, farver, lys/skygge, valør mm. Efterfølgende diskuteres og evalueres udstillingsbesøget.
Omfang 2-4 lektioner

Eksempel på et forløb, hvor IT integreres Arkitekturhistorisk periode
Eleverne tildeles hver en arkitekturhistorisk periode, som de undersøger nærmere på Dansk Arkitekturcenters hjemmeside www.arksiteplus.dk De noterer hvilke stiltræk, materialer mm, der er kendetegnende for den pågældende periode. Herefter anvender eleverne programmet google sketchup til at konstruere en bygning ud fra de principper, der gør sig gældende i den periode, de har arbejdet med. Modellen gennemgås for klassen og lægges herefter i en fælles mappe på lectio.
Omfang 8-10 lektioner.

Imod slutningen af undervisningsperioden bruges 20-30 lektioner af den samlede undervisning til et selvstændigt, individuelt projekt, hvor eleven arbejder ud fra en problemformulering, som udspringer af et emne, der har været behandlet i undervisningen. Resultatet af projektet dokumenteres bl.a. til brug for prøven i faget.

4.3 Fagsprog

Undervisningen skal tilrettelægges, således at der arbejdes systematisk med udvikling af elevernes fagsprog og forståelse og anvendelse af fagets terminologi.

Undervisningen skal tilrettelægges, så elevernes gradvis opnår en sikkerhed i forståelse og brug af før-faglige begreber.

Udtrykket *før-faglige* begreber dækker over elevernes grundlæggende ordforråd, dvs. at læreren skal være meget bevidst om, at undervisningssproget er dansk som andetsprog. Dette er vigtigt, fordi eleverne ikke nødvendigvis har det almene ordforråd, der skal til for at forstå den faglige terminologi. Det kan derfor være hensigtsmæssigt, at man anvender forskellige, konkrete eksempler for at tydeliggøre fagbegrebernes indhold. Læreren kan desuden med fordel søge at opnå en fortrolighed med de før-faglige begreber på grønlandsk.

4.4 Samspil med andre fag

Undervisningen skal tilrettelægges, så der i perioder arbejdes tværfagligt og drages paralleller til andre fags vidensområder. I musik kan eleverne arbejde med billeder til brug for musikvideoer. I sprogfag kan eleverne illustrere en udvalgt tekst.

Samspillet med andre fag vil være afhængig af hvilken studieretning, den pågældende klasse har, men mulighederne for tværfagligt samarbejde er mange, da billedkunst har berøringsflader med både andre humanistiske såvel som samfundsvidenskabelige og naturvidenskabelige fag. Endvidere har faget rige muligheder for at kunne medvirke i skolens øvrige faglige og sociale liv via fællesarrangementer, temadage, ekskursioner og studieture.

Eksempler på samspil med andre fag

Som eksempel herpå kan nævnes samarbejde med musik, hvor eleverne parallelt arbejder med en given stilperiode.

Et andet eksempel kan være et samarbejde med matematik, hvor eleverne undersøger og arbejder med geometriske former i forhold til arkitektur.

5. Evaluering

5.1 Løbende evaluering

Elevens arbejde, progression og selvevaluering dokumenteres i portfolioen. Med udgangspunkt i portfolioen vurderes elevens arbejde løbende i forhold til de stillede opgaver. Eleven redigerer sin portfolio, så teoretiske og praktiske problemformuleringer, researchmateriale og løste opgaver tydeligt formidles. Ved tilrettelæggelsen af det teoretiske og især det praktiske arbejde skal eleverne gøres bekendt med, hvad der konkret forventes. Ud fra undervisningsforløbene evaluerer lærer og elev i fællesskab elevernes arbejdsprocesser og produkter

I den løbende evaluering af elevens mappe, giver læreren feedback på elevens arbejde, det vil sige, at læreren fremhæver elevens stærke sider, samt giver gode råd til, hvordan eleven kan udbedre eventuelle mangler.

Den løbende evaluering er altså primært *formativ* i sit sigte. Dens formål i forhold til den enkelte elev er, at denne får et klart billede af sit faglige standpunkts udvikling og niveau, både når det gælder faglige mål, fagligt indhold og almen studiekompetence (arbejdsmetoder, arbejdsformer). På denne baggrund vejledes eleven i, hvordan der kan foregå yderligere faglig progression.

Evalueringen af elevernes standpunkter hænger desuden naturligt sammen med den proces, hvor læreren med klassen drøfter, hvordan undervisningen kan justeres med hensyn til progression, niveau og brug af arbejdsformer og undervisningsmaterialer

Ved skoleårets start præsenterer læreren fagets læringsmål (hvad eleverne skal kunne), fagets indhold (hvad eleverne skal vide) og arbejdsformer (hvordan eleverne skal arbejde). Læreren diskuterer herefter med eleverne, hvilken progression der skal være gennem året på disse punkter, og hvordan klassen og den enkelte elev kan nå målene. Læreren kan også diskutere med klassen,

hvilke forudsætninger eleverne har med sig fra folkeskolen, og hvilke kompetencer faget giver med til videregående uddannelser.

På baggrund af denne diskussion præsenterer læreren eleverne for en plan for progression i undervisningsmål og en plan for, hvordan evalueringen skal foregå i løbet af året.

Den løbende evaluering kan i forhold til den enkelte elev fx fokusere på:

- taksonomisk progression i forhold til faglige mål og fagligt indhold
- taksonomisk progression i forhold til at kunne anvende andre eller mere selvstændige arbejdsformer
- aktivitetsniveau.

Der skal naturligvis også ske en *summativ* evaluering, dvs. en endelig formulering af elevens standpunkt, som munder ud i en årskarakter. Til det formål kan det være hensigtsmæssigt at gennemføre enkle skriftlige test af eleverne, fx ved afslutningen af hvert undervisningsforløb. Denne evalueringsform egner sig bedst til at kontrollere tilegnelsen af grundlæggende faktisk viden, mens faglige kompetencer på de højere taksonomiske niveauer kun vanskeligt lader sig teste på denne måde.

5.2 Prøveformer

Der afholdes en mundtlig prøve, og skolen vælger for den enkelte klasse mellem nedenstående prøveformer:

Prøveform a

Mundtlig prøve på grundlag af opgaver, der omfatter centrale faglige elementer.

Der gives ca. 60 minutters forberedelsestid, inklusiv ophængning af eksaminandernes arbejder og eksaminationstiden er ca. 30 minutter pr. eksaminand.

Det enkelte eksamensspørgsmål besvares ved hjælp af eksempler fra eksaminandens portfolio jf. punkt 4.2. Eksaminationen er todelt. I første del besvarer eksaminanden eksamensspørgsmålet med udgangspunkt i portfolioens indhold. Besvarelsen uddybes i en efterfølgende samtale. Anden del består af eksaminandens præsentation af det selvstændige projekt. Præsentationen efterfølges af en uddybende samtale. Eksaminationstiden fordeles ligeligt mellem de to dele. Hele portfolioen kan inddrages i eksaminationen.

Kommentar til prøveform a)

Eksaminator formulerer eksamensspørgsmålene, der omhandler centrale faglige elementer. Spørgsmålene sendes til censor og godkendes af denne forud for prøvens afholdelse.

Eksaminationstiden er 30 minutter pr. eksaminand, inkl. censur. Der gives 60 minutters forberedelsestid, inklusiv ophængning af eksaminandens arbejder i eksamenslokalet.

Eksamensformen er todelt. I første del besvarer eksaminanden eksamensspørgsmålet ved hjælp af eksempler fra sin portfoliomappe. Eksemplerne er dels fremstillet af eksaminanden, dels fotografier og reproduktioner fremstillet af andre.

I anden del af eksaminationen præsenterer eksaminandens sit selvstændige projekt, samt redegør for sin øvrige produktion, der findes i portfoliomappen. Dette efterfølges af en uddybende samtale.

Eksaminationstiden er 30 minutter pr. eksaminand, inklusiv censur. Der beregnes ca. 10 minutter til første del og ca. 15 minutter til anden del.

Prøveform b

Mundtlig prøve på grundlag af en opgave til hver eksaminand, som tager udgangspunkt i eksaminandens portfolio. Opgaven formuleres af eksaminator inden for et emne, der er valgt af eksaminanden og godkendt af eksaminator.

Eksaminationstiden er ca. 30 minutter pr. eksaminand. Der gives ca. 24 timers forberedelsestid til at udarbejde opgavebesvarelsen, dog ikke mindre end 24 timer. Den sidste del af forberedelsestiden anvendes til ophængning af eksaminandernes arbejder.

Eksaminationen er todelt. I første del redegør eksaminanden for opgavebesvarelsen med udgangspunkt i portfolioens indhold. Redegørelsen uddybes i en efterfølgende samtale. Anden del består af eksaminandens præsentation af det selvstændige projekt. Præsentationen efterfølges af en uddybende samtale. Eksaminationstiden fordeles ligeligt mellem de to dele. Hele portfolioen kan inddrages i eksaminationen.

Kommentar til prøveform b)

Eksaminator formulerer eksamensspørgsmålene, der omhandler centrale faglige elementer. Spørgsmålene sendes til censor og godkendes af denne forud for prøvens afholdelse. Eksaminationstiden er 30 minutter pr. eksaminand, inkl. censur. Der gives ca. 24 timers forberedelsestid, hvor de sidste 30 minutter bruges til ophængning af eksaminandens arbejder i eksamenslokalet.

Eksamensformen er todelt. I første del af eksamen besvarer eksaminanden eksamensspørgsmålet ved hjælp af eksempler fra eksaminandens portfoliomappe. Eksemplerne er dels fremstillet af eksaminanden, dels fotografier og reproduktioner fremstillet af andre. I anden del af eksaminationen præsenterer eksaminanden sit selvstændige projekt, samt redegør for sin øvrige produktion, der findes i mappen. Dette efterfølges af en uddybende samtale.

Eksaminationstiden er 30 minutter pr. eksaminand, inklusiv censur. Der beregnes ca. 10 minutter til første del og ca. 15 minutter til anden del.

Selvstuderende

Selvstuderende skal udarbejde en portfolio, som er relevant i forhold til fagets læringsmål og indhold. Portfolioen skal indeholde elevens egenproduktion, reproduktioner og værker lavet i samarbejde med andre samt relevant litteratur. Eksaminanden bruger portfolioens indhold til at demonstrere, at vedkommende har nået læringsmålene. Selvstuderende skal gå til eksamen efter prøveform a.

Selvstuderende skal lave en mappe som er i overensstemmelse med læringsmål og indhold. Portfoliomappen skal indeholde: Elevens egenproduktion, reproduktioner og/eller værker lavet i samarbejde med andre, samt relevant litteratur. Eksaminanden bruger mappens indhold til at demonstrere, at de har nået læringsmålene. Indholdet skal have den bredde, der nævnes i læreplanens afsnit om kernestoffet, samt supplerende stof.

Selvstuderende skal gå til eksamen efter prøveform b) som beskrevet i læreplanen

5.3 Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de læringsmål, som er angivet i pkt. XX. Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering.

Karakter		Vejledende beskrivelse
A (12)	Karakteren gives for den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler.	<ul style="list-style-type: none"> • I sin mappe har eleven mange fremragende eksempler på de stillede opgaver. • Eleven forstår og anvender elementære fagudtryk. • Eleven er i stand til at anvende de analytiske elementer og fremdrage en sammenhængende konklusion. • Eleven påviser adskillige karakteristiske træk fra de udvalgte kunsthistoriske perioder.
C (7)	Karakteren gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler.	<ul style="list-style-type: none"> • I sin mappe har eleven en del gode eksempler på de stillede opgaver. • Eleven kan forstå elementære fagudtryk, og demonstrere en vis forståelse i anvendelsen af dem. • Eleven kan påvise få karakteristiske træk fra de udvalgte kunsthistoriske perioder.

E (02)	Karakteren gives for den tilstrækkelige præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål.	<ul style="list-style-type: none"> • I sin mappe har eleven tilstrækkelige eksempler på de stillede opgaver. • Eleven behandler enkelte analytiske aspekter rigtigt uden dog at kunne konkludere på dette grundlag. • Eleven kan beskrive enkelte og mindre betydningsfulde karakteristiske træk af værker, lavet i nogle få af de udvalgte kunsthistoriske perioder.
FX (00)	Karakteren gives for den utilstrækkelige præstation, der ikke demonstrerer en acceptabel grad af opfyldelse af fagets mål	<ul style="list-style-type: none"> • I sin mappe har eleven utilstrækkelige eksempler på de stillede opgaver. • Eleven er ikke i stand til at benytte de faglige begreber, og har intet eller alt for ringe kendskab til de udvalgte kunsthistoriske perioder.